

Results. The results of many years' experience of computer-based test control of knowledge assessment of pre-certification course in prosthodontics attendees showed a number of positive aspects, namely, the objectivity of the results of work performed; efficiency that allows testing a large amount of medical knowledge in a relatively short time, the autonomy of attendees' individuality provided through a differentiated approach according to their qualification category; informativity (attendees see the results of their work).

Conclusions. Despite the high degree of objectivity, efficiency and informativity of computer-based testing, we believe it may be only one of the components of postgraduate training system, not dominating over other types of training.

Key words: computer testing, medical cadets, educational and methodical work.

© Г.А. ЗАРИЦЬКИЙ, 2013

Г.А. Зарицький

МОДУЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ З СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЇ ТРАВМИ

Національна медична академія післядипломної
освіти імені П.Л. Шупика

Вступ. Актуальність визначається невпинним збільшенням травматизму серед всіх вікових груп населення із стабільною тенденцією до росту кількості черепно-мозкових травм, сполучених черепно-лицьових ушкоджень та черепно-мозкових травм, поєднаних з екстра краніальними ураженнями. Мета. Викладання на циклі тематичного удосконалення «судово-медична експертиза черепно-мозкової травми» доцільно побудувати за блочно-модульним принципом.

Результати. Необхідність коректування навчальних планів з інтернатури, передатестаційних циклів та розробки учбової програми до циклу тематичного удосконалення «судово-медична експертиза черепно-мозкової травми» щодо вивчення експертних питань на сучасному етапі, оскільки аналіз стану викладання окремих аспектів травм показує, що цим питанням надається постійна увага не тільки профільними кафедрами медичних вузів України, Російської федерації та інших країн СНД, але й закладами практичної експертної діяльності.

Висновки. У публікації наголошується про необхідність впровадження коректування навчальних планів та програм з судово – медичної експертизи таким чином, щоб вони були підставою для формування цілісного експертного уявлення про патогенез, клінічний перебіг, наслідки та патоморфологічні прояви травм, зокрема черепно-мозкових ушкоджень у потерпілих різних вікових груп, саме на етапі післядипломної освіти.

Ключові слова: практичне заняття, черепно-мозкова травма, судово-медична експертиза.

ВСТУП

Важливою, і на жаль – істотною рисою останнього десятиріччя є невпинне збільшення травматизму серед всіх вікових груп населення із стабільною тенденцією до росту кількості черепно-мозкових травм, сполучених черепно-лицьових ушкоджень та черепно-мозкових травм, поєднаних з екстракраніальними ураженнями. Цей факт обумовлює підвищення рівня професійної компетентності лікарів судово-медичних експертів, особливо на післядипломному етапі.

Аналіз стану викладання окремих аспектів травм показує, що цим питанням надається постійна увага не тільки профільними кафедрами медичних вузів України, Російської федерації та інших країн СНД, але й закладами практичної експертної діяльності [1,2]. Серед більшості відомих публікацій наголошується про необхідність впровадження коректування навчальних планів та програм з судово – медичної експертизи таким чином, щоб вони були підставою для формування цілісного експертного уявлення про патогенез, клінічний перебіг, наслідки та патоморфологічні прояви травм, зокрема черепно-мозкових ушкоджень у потерпілих різних вікових груп, саме на етапі післядипломної освіти.

Разом з тим, існуючі програми навчання в інтернатурі та на циклах тематичного удосконалення, зокрема з судово-медичної експертизи транспортної травми і передатестаційних циклів з судово-медичної експертизи, містять невелику кількість навчальних годин, присвячених вивченню клінічних і патоморфологічних аспектів черепно-мозкової травми.

На наш погляд, враховуючи всі означені аспекти цієї проблеми, слід вказати не тільки на наявність нагальної потреби організації під час післядипломного навчання лікарів - судово-медичних експертів циклу тематичного удосконалення з актуальних питань судово-медичної оцінки черепно-мозкових ушкоджень, але й розширити викладання означеної теми на передатестаційному циклі з судово-медичної експертизи таким чином, щоб з максимальною повнотою охопити весь обсяг теоретичних знань та практичних навиків, необхідних для подальшої експертної практичної діяльності на sucesному етапі.

Мета: викладання на циклі тематичного удосконалення «судово-медична експертиза черепно-мозкової травми» доцільно побудувати за блочно-модульним принципом по таким розділам:

- особливості механізму і морфології ушкоджень кісток черепа, мозкових оболонок, речовини головного мозку в залежності від характеру травмуючих предметів - 36 годин;

- особливості механізму і морфології черепно – мозкових ушкоджень при різних видах транспортної травми, дії вогнепальної зброї, у тому числі – нових видів зброї захисного або нелетального спрямування - 36 годин;

- особливості патоморфологічних змін в речовині головного мозку і його оболонках в залежності від існуючого преморбідного фону, термінів травмування, наявності алкогольної, наркотичної та інших видів гострої і хронічної інтоксикації - 12 годин;

- аналіз перебігу клінічних форм „гострого періоду” черепно-мозкової травми у потерпілих різних вікових груп та особливості його експертної оцінки - 36 годин;
- характер наслідків черепно-мозкових ушкоджень у різних вікових групах та їх експертна оцінка - 14 годин.

Розпочинати кожен з блоків - модулів має лекційний матеріал (по 2 години на кожний розділ), який окреслює найбільш значимі аспекти обраної проблеми та вказує шляхи максимально ефективного засвоєння викладеного.

У зв'язку з приєднанням України до Болонської угоди щодо концепції розвитку вищої освіти, на практичних заняттях викладачем мають бути сформульовані: мотивація вивчення теми, мета та завдання практичного заняття, що націлені на схематичне представлення матеріалу, спрямованість слухачів на самостійне ознайомлення з адресно-орієнтованою учбово-методичною літературою та електронними версіями учбово-методичних посібників. Семінарські заняття мають бути присвячені контролю ефективності засвоєння знань на прикладі вирішення ситуаційних завдань, побудованих на конкретному експертному матеріалі, що узагальнюють випадки судово-медичної експертної практики, а також – контрольних тестових завдань. Корекція результатів вивчення теми здійснюється з еталонами тестових завдань і практичних навиків.

Після закінчення блоку (циклу лекцій, практичних і семінарських занять) слухачі складають іспит, в процесі якого здійснюється перевірка теоретичного рівня отриманих знань, засвоєння практичних навиків і оцінка вмінь вирішувати конкретні питання, що виникають у професійній експертній діяльності.

Щодо проведення передатестаційних циклів з судово-медичної експертизи, ми вважаємо за доцільне розширити цей розділ курсу за рахунок збільшення годин практичних занять (до 30 годин) таким чином, щоб слухачі могли опрацювати учбовий матеріал за темами, викладеними вище. При цьому, при проведенні таких практичних занять акцент має переноситись з простого інформування на інший методологічний рівень, який спрямовує слухачів на пошук найбільш оптимального визначення окреслених викладачем проблем, шляхом вирішення конкретних ситуаційних завдань з обраної тематики. При викладанні питань судово-медичної експертизи черепно - мозкових ушкоджень на передатестаційному циклі з судово-медичної експертизи, викладач, на наш погляд, має побудувати організаційну структуру практичного заняття таким чином, щоб навчання практичним навичкам та вмінням відбувалось саме шляхом вирішення конкретних ситуаційних завдань, що, як показує багаторічний досвід, є найбільш зручним і ефективним методом для оволодіння (і подальшого вдосконалення) лікарями алгоритмом експертного мислення [3,4,5].

Маємо зауважити, що визначення якості отриманих знань на передатестаційному циклі з судово-медичної експертизи шляхом автоматизованого тестування за допомогою комп'ютерних програм, є достатньо об'єктивним і забезпечує „прозорість” оцінки професійного рівня лікаря – судово-медичного експерта.

Таким чином, узагальнюючи викладене, слід заключити, що коректування навчальних планів та розробка нової програми циклу з метою поглибленого вивчення означених аспектів судово-медичної експертизи черепно-мозкової травми із запровадженням активних форм навчання, орієнтованих на мотивацію самостійного засвоєння дисципліни, дозволить якісно поліпшити процес післядипломної освіти стосовно до завдань експертної діяльності на сучасному етапі.

Література

1. Буромский И. В., Дианкина М. С., Крюков В. Н., Плаксин В. О. Современные тенденции построения и совершенствования непрерывного обучения в судебной медицине. Судебно-медицинская экспертиза. 2005, 3: 39-44.
2. Шевченко А. В., Лисянский Б. М. Советание начальников бюро судебно-медицинской экспертизы органов управления здравоохранения субъектов Российской Федерации «О совершенствовании проведения судебно-медицинской экспертизы». Судебно-медицинская экспертиза. 2004, 6: 45-47.
3. Шупик Ю. П., Хохолева Т.В., Бурчинський В.Г., Гуріна О.О. Наш досвід викладання деяких питань черепно-мозкової травми. Історія та перспективи розвитку післядипломної освіти лікарів: Тези доп. наук.-практ. конф. Одеса. 2002: 291-292.
4. Шупик Ю. П., Хохолева Т.В. і інш. Особливості підготовки слухачів на ПАЦ зі спеціальності „Судмедекспертиза”. Історія та перспективи розвитку післядипломної освіти лікарів. Одеса. 2002: 290.

Г.А. Зарицкий

Модульный подход к последипломному обучению судебно-медицинской экспертизы черепно-мозговой травмы

**Национальная медицинская академия последипломного
образования имени П.Л. Шупика**

Введение. Актуальность определяется непрерывным увеличением травматизма среди всех возрастных групп населения со стабильной тенденцией к росту количества черепно-мозговых травм, соединенных черепно-лицевых повреждений и черепно-мозговых травм, сочетанных с экстра краниальных поражениями.

Цель. Обучение на цикле тематического усовершенствования «судебно-медицинская экспертиза черепно-мозговой травмы» целесообразно построить по блочно-модульному принципу.

Результаты. Необходимость корректировки учебных планов интерна-туры, предатестационных циклов по судебно-медицинской экспертизе и разработки учебной программы цикла тематического усовершенствования, касающейся изучения вопросов судебно-медицинской экспертизы черепно-мозговой травмы на современной этапе, поскольку анализ особенностей преподавания отдельных аспектов травм показывает, что этим вопросам

уделяється постійне внимание не тільки профільними кафедрами медичних університетів України, Росії і других стран СНГ, а також учредженнями практичної експертної роботи.

Выводы. В публикации делается акцент о необходимости корректирования учебных планов и программ по судебно-медицинской экспертизы таким образом, чтобы они были основой для формирования целостного экспертного представления о патогенезе, клинике, последствиях и патоморфологических проявлениях травм, в частности - черепно-мозговых повреждений среди потерпевших разных возрастных групп именно на этапе последипломного образования.

Ключевые слова: практическое занятие, черепно-мозговая травма, судебно-медицинская экспертиза.

H.A.Zarytskyi

The modular approach to postgraduate training in forensic examination of traumatic brain injury

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education

Introduction. The relevance is determined by the continuous increase of injuries in all age groups with a stable upward trend in the number of head injuries connected craniofacial injuries and traumatic brain injuries, combined with extracranial lesions.

Purpose. Advanced topical training in "forensic and examination of traumatic brain injury" should be built on a block-modular basis.

Result. The rationale for adjusting internship and pre-certification courses curricula, elaboration of a curriculum for topical advanced training in forensic examination on expert issues at current stage forensic head injury. In connection with the accession of Ukraine to the Bologna agreement, the concept of higher education involving practical teaching should be formulated as follows: motivation of studying the subject, purpose and objectives of hand-on studies that focus on a schematic representation of the material, orientation of students for self-review of target-oriented teaching literature and electronic versions of guidelines. Seminars should be devoted to monitoring effectiveness of learning by example of solving situational problems, based on particular expert material that generalizes cases of forensic expert practice and tests. Adjustment of study topics is carried out by benchmark tests and practical skills. It is necessary to note that knowledge quality control on pre-certification courses in forensics through automated testing is objective enough to ensure "transparency" of professionalism evaluation.

Conclusion. Thus, summarizing the above, one should conclude that the adjustment of curricula and developing new program for in-depth study of the mentioned aspects of forensic brain injury with the introduction of active forms of learning focused on motivation will qualitatively improve the process of postgraduate education.

Key words: practical training, traumatic brain injury, forensic examination.